Лариса Петренко,
доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
Інститут державного управління у сфері цивільного захисту

СУЧАСНИЙ ВИКЛАДАЧ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ЕПОХИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

inlaf@ukr.net

Імплементація Закону України «Про освіту» актуалізує посилення уваги до забезпечення якості освіти, під якою нині розуміють «відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг» [4]. Якість освіти відповідно вимагає підвищення рівня організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу для здобуття особами якісної освіти, яка відповідає вимогам, соціально-економічного розвитку країни та встановленим законодавством нормам. Його основні положення цілком суголосні з Паризьким Комюніке (версія 8.0), прийнятим на п'ятому політичному форумі 24-25 травня 2018 року. Міністрами освіти країн – учасниць Болонського процесу, в тому числі й України, були взяті високі й амбітні зобов'язання щодо подальшого розвитку Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), в якому «цілі і політика узгоджуються на європейському рівні, а потім впроваджуються в національні системи освіти і вищі навчальні заклади» [1, с. 25]. Таким чином відбувається спільна робота з формування ландшафту вищої освіти, що свідчить про взаємоповагу і довіру, розширення співпраці між системами вищої освіти різних країн на європейському континенті.

Основу ЄПВО складають академічна свобода і доброчесність, інституціональна автономія, участь студентів і персоналу в управлінні вищою освітою, а також відповідальність громадськості за вищу освіту. Разом з цим у розвитку взаємної довіри ключову роль відіграє забезпечення якості освіти і освітнього процесу. З цією метою Законом України «Про освіту» (розділ 5)

передбачено створення системи якості освіти. Її складниками є академічна доброчесність, ліцензування освітньої діяльності, акредитація освітньої програми, інституційний аудит, інституційна акредитація, зовнішнє незалежне оцінювання, моніторинг якості освіти, громадська акредитація закладу освіти, атестація і сертифікація педагогічних працівників.

Згідно з рекомендаціями для міністрів освіти, сформульованими у Заяві європейської асоціації вищих закладів освіти, у найближчі три роки основна увага приділятиметься підтримці і впровадженню інновацій в навчання і викладання засобами цифрових технологій, зміцненню зв'язків з дослідницькою діяльністю через створення навчальних і дослідницьких програм в інтересах студентів, їх розвитку і набуття компетенцій для подальшого життєвого успіху і професійної кар'єри [1, с. 150-156].

Питання цифровізації вищої освіти і навчання людей на різних етапах життя активно вивчаються науковцями зарубіжних країн, але на сучасному етапі її впровадження відбувається здебільшого «на рівні поступової трансформації, ніж підривних змін» [1, с. 168]. У зв'язку з цим не можна не зауважити, що наукові дослідження в галузі освіти з проблем використання цифрових технологій для підвищення ефективності освітнього процесу, якості професійної підготовки фахівців є перспективними.

Безсумнівно, високоякісну освіту може забезпечити лише викладання навчальних дисциплін на високому рівні. У зв'язку з цим підготовка викладачів має здійснюватися на поєднанні академічної кар'єри, побудованої на успішних дослідженнях, і якісному навчанні. Результати наукових досліджень викладачів мають бути представлені в світовому дослідницькому просторі. Пунктом другим статті 375 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (остаточно набрала чинності 1 вересня 2017 р.) передбачається, що «співробітництво між Сторонами спрямовується на сприяння залученню України до Європейського дослідницького простору».

У зв’язку з цим принагідно зазначити, що нині в Україні відбувається активний розвиток дослідницьких інфраструктур як сукупності «засобів, ресурсів та пов’язаних з ними послуг, які використовуються науковим співтовариством для проведення досліджень на найвищому рівні, що охоплює найважливіші об’єкти наукового устаткування та обладнання або набори приладів, ресурси, що базуються на знаннях (колекції, архіви, депозитарії або банки даних наукової інформації), інфраструктуру, засновану на технології комунікацій (грід, комп’ютери, програмне забезпечення і мережевий зв’язок), та інші структури унікального характеру» [3]. Українські е-інфраструктури об'єднують: Національну цифрову інфраструктуру для розподілених обчислень Український Національний Грід (УНГ); Національний репозитарій академічних текстів (НРАТ); Українську науково-освітню телекомунікаційну мережу (УРАН); Українську академічну і дослідницьку мережу ІФКС НАН України (УарНЕТ).

Серед основних напрямів гармонізації наукових ініціатив України з Європейським дослідницьким та інноваційним простором є: відкриття доступу до даних та публікацій, здійснених за рахунок державного фінансування, створення технологічних «дорожніх карт» державно-приватного партнерства, комерціалізація наукових розробок для промисловості і соціальних викликів; участь українських учених та ІТ-компаній у проектах ЄС з проведення довгострокових досліджень; забезпечення відкритого доступу до наукових даних та знань, подальшої комерціалізації наукових досліджень, створення інновацій, продуктів та послуг. Сьогодні задекларовано, що нові знання та розробки, здійснені за рахунок фінансування з державного бюджету, повинні бути у відкритому доступі та стати здобутком суспільства в цілому; підключення українських наукових цифрових інфраструктур до Європейської хмари відкритої науки та Європейської інфраструктури даних дасть поштовх до вирішення актуальних українських наукових завдань з мінімальним використанням державних ресурсів [1].

Створення українського дослідницького простору, його поєднання з Європейською хмарою відкритої науки – European Open Science Cloud забезпечить доступ вітчизняних учених до світових наукових цифрових інфраструктур (світової бази знань, обчислювальних сервісів, досліджень у фундаментальній та прикладній сферах). Водночас для викладачів стають необхідними уміння використовувати цифрові технології, що забезпечить можливість розвитку передових наукових ідей, участь у міждисциплінарних проектах, а також впровадження освітніх інновацій, спрямованих на підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців для різних галузей економіки.

Література

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства на 2018-2020 роки: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. *База даних «Законодавство України»* / КМ України. URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi. Дата звернення: 14.04.2019

2. Материалы конференции министров стран-участниц Болонского процесса и пятого Болонского политического форума 24-25 мая 2018 г. Париж, Франция. 207 с.

3. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України (редакція) від 26.11.2015 № 848-VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19. Дата звернення: 14.04.2019.

4. Про освіту: Закон України (редакція) від 19.01.2019 № 2145-VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19. Дата звернення: 14.04.2019.